

SPRAWOZDANIE Z DEBATY ŚRODOWISKOWEJ

Termin debaty:	15.09.2016 r.
Środowisko osób z niepełnosprawnością:	Sprzężoną i wymagającą wysokiego poziomu wsparcia
Miejsce debaty:	Wrocław
Moderatorzy:	Alicja Jankiewicz, Kamil Kabasiński, Agata Kapić
Ekspert zagraniczny:	Kamil Goungor
Liczba uczestników:	17

Informacja ogólna o uczestnikach debaty:

Była to debata z cyklu debat środowiskowych realizowanych przez LFOON (Lubelskie Forum Organizacji Osób Niepełnosprawnych - Sejmik Wojewódzki), a poświęconych środowisku osób z niepełnosprawnością sprzężoną i wymagającą wysokiego poziomu wsparcia. Debata obejmowała swoim geograficznym zasięgiem obszar środowiska osób z niepełnosprawnością sprzężoną z województwa dolnośląskiego, śląskiego i opolskiego. W debacie uczestniczyli przedstawiciele środowiska tj. członkowie organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych lub też osoby wskazane przez takie organizacje, jako te, których głos w debacie będzie cennym dla całego środowiska.

Statystyka:

Liczba uczestników:	17
Liczba uczestników z niepełnosprawnością:	9
Procent uczestników z niepełnosprawnością:	52,94%
Liczba kobiet:	10
Procent kobiet:	58,82%
Liczba mężczyzn:	7
Procent mężczyzn:	41,18%

Organizacje, których przedstawiciele wzięli udział w debacie:

1. Dolnośląskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży z MPDz. "OSTOJA"
2. Milickie Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Osób Niepełnosprawnych
3. Warsztat Terapii Zajęciowej w Środzie Śląskiej

4. Wojewódzkie Zrzeszenie Sportowe Niepełnosprawnych "Start"
5. Wrocławski Sejmik Osób Niepełnosprawnych

Obszary:

- dostępność i mobilność,
- poszanowanie domu i rodziny,
- sytuacja zawodowa i źródła utrzymania.

Wstęp

Powyższe organizacje i instytucje zgodnie z wcześniejszym rozpoznaniem, podczas tworzenia bazy organizacji, których profil działalności zgodny jest z tematyką debaty, podejmują różnorodne działania adresowane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Należy podkreślić, że w przeciwieństwie do pozostałych debat w zakresie różnorodnych niepełnosprawności, w debacie dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, mamy bardzo duże zróżnicowanie ze względu na dysfunkcje organizmu, m.in. motoryczne, sensoryczne, kognitywne, dotyczące sfery emocjonalnej czy wreszcie ograniczenia związane z komunikacją werbalną. Osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi, które wzięły udział w debacie stanowiły 60% wszystkich uczestników. Z jednej strony, tak zróżnicowana grupa doradców pozwoliła na zróżnicowane spojrzenia na poruszane zagadnienia, z drugiej zaś strony, należało wzbogacić debatę o metodę pracy warsztatowej w mniejszych grupach, tak aby dać możliwość wypowiedzenia się i zapisania swojej opinii wszystkim bez względu na ich niepełnosprawność.

Debata rozpoczęła się o godzinie 10.30. W pierwszej, półtoragodzinnej części, moderatorzy przywitani wszystkich obecnych, przedstawili cele i założenia debaty, a także zasady dyskusji i agendę spotkania. Następnie wszyscy doradcy przedstawili się, przy pomocy formuły: imię i nazwisko, reprezentowana organizacja, kilka słów o sobie (stanowisko, posiadane doświadczenie). W dalszej kolejności uczestnicy spotkania wysłuchali wystąpienia wprowadzającego eksperta zagranicznego, Kamil Goungor.

Po prezentacji eksperta doradcy wybrali obszary do dyskusji, następnie rozpoczęła się 15 minutowa przerwa. W drugiej oraz trzeciej części spotkania doradcy identyfikowali bariery i przykłady nierówności szans jakich osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi doświadczają w codziennym funkcjonowaniu, w ramach wybranych wcześniej obszarów z Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych. W czwartej części spotkania uczestnicy skupili się nad rekomendacjami dotyczącymi konkretnych rozwiązań systemowych likwidujących trudności i bariery zidentyfikowane i zapisane w podczas debaty. Ekspert zagraniczny włączał się w dyskusję grupy, komentując i podsumowując poszczególne obszary oraz efekty pracy grup. Na zakończenie ekspert zagraniczny oraz moderatorzy podsumowali spotkanie. Debata zakończyła się o godzinie 15.30.

Uczestnicy debaty zdecydowali, które z obszarów Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych są dla nich szczególnie ważne i o których chcieliby dyskutować. Uczestnicy mogli dokonać wyboru z proponowanych obszarów: edukacja, sytuacja zawodowa i źródła utrzymania, niezależne życie i włączenie w społeczeństwo, świadomość otoczenia zdrowie i rehabilitacja, świadomość własnych praw, dostęp do kultury, wypoczynku i sportu, poszanowanie domu i rodziny, mobilność, dostępność. Wybór obszarów poprzedziła krótka dyskusja uczestników, podczas której, uzasadniali oni potrzebę wybrania danego obszaru. Ostatecznie metodą głosowania zostały wyłonione trzy obszary – dostępność i mobilność, poszanowanie domu i rodziny oraz sytuacja zawodowa i źródła utrzymania.

Moderatorzy zaproponowali uczestnikom warsztatowo-dyskusyjną formę pracy. Doradcy zostali podzieleni na 4 grupy, zgodnie z zajęтыми przez siebie miejscami. Zadaniem grup była dyskusja na temat jednego, wybranego obszaru (dokładne brzmienie artykułu Konwencji, było zawarte w materiałach, które otrzymał każdy z uczestników) – ustalenie bezpośrednich i pośrednich przyczyn dyskryminacji. Następnie przedstawiciele grup przedstawiali zidentyfikowane przez grupę bariery dyskryminujące. Po prezentacji doradcy mogli odnieść się do usłyszanych treści, skomentować, rozwinąć, podzielić się innymi doświadczeniami w zakresie prezentowanych barier lub dodać nowe, niewymienione wcześniej. Dzięki metodzie pracy grupowej uczestnicy wymieniają się doświadczeniem równolegle – każdy w swojej grupie, wyniki dyskusji przedstawione są w syntetycznej formie, sformułowane w konkretne bariery. Jednocześnie taka forma pracy jest bardziej dostępna dla niektórych osób – wypowiedzianie się w małej grupie jest łatwiejsze niż przedstawianie swojego stanowiska na forum wszystkich doradców. Uczestnicy debaty

chętnie przyjęli zaproponowaną formułę spotkania, często zabierali głos, komentując wypowiedzi innych uczestników i dzieląc się swoim doświadczeniem.

CZĘŚĆ I. ART.19 Dostępność i mobilność

Część I.1 – analiza problemów – wyniki pracy w grupach

W następstwie prac warsztatowych zidentyfikowano następujące problemy:

- utrudniony dostęp do komunikacji publicznej (brak pojazdów niskopodłogowych, nieprzystosowane zatoczki przystankowe),
- bariery architektoniczne: schody bez poręczy, wysokie krawężniki, dziurawe chodniki, źle dostosowane pojazdy (stromo), budynki publiczne bez wind, brak oznaczeń, złe oznaczenia dla osób niedowidzących
- brak połączeń komunikacyjnych,
- zbyt mała ilość asystentów osobistych,
- brak mieszkań treningowych,
- problem z dostępnością do specjalistycznych usług leczniczych,
- brak specjalistycznego sprzętu do przenoszenia,
- brak konsultacji społecznych w zakresie dostosowywania obiektów publicznych,
- słaby dostęp do informacji publicznych (m.in. ogłoszeń urzędowych)

Część I.2 – analiza problemów – wypowiedzi doradców

Doradca: *Problemy w korzystaniu z komunikacji publicznej. Bariery architektoniczne: schody bez poręczy, wysokie krawężniki, dziurawe chodniki, źle dostosowane pojazdy, strome, budynki bez wind, złe oznaczenia dla osób niedowidzących. Trudności komunikacyjne, zbyt mała ilość asystentów, brak mieszkań treningowych, problem z dostępnością do specjalistycznych usług konsultacyjnych i leczniczych. Brak specjalistycznego sprzętu do przenoszenia.*

Doradca: *mamy problem z dostępnością praktycznie do wszystkiego, czyli np. są wysokie i strome schody przy np. pocztach, się idzie schodami, nie ma pojazdów ani windy. Komunikacja miejska też jest niemożliwa, ponieważ jeśli chcemy jechać pociągiem, to musimy wcześniej to zgłosić, bo inaczej nie przysługuje nam prawo do pomocy.*

- Doradca: *Pojazdy też są niedostosowane, rzadko kiedy jest niskopodłogowy i np. jak dzisiaj byłam na stacji, to gdyby nie pomoc konduktorów, którzy nam pomogli, to byśmy stali tam na dworcu i czekali. I jest też bariera architektoniczna, nierówne chodniki, krawężniki.*

- Doradca: *brakuje w miejscach specjalistycznych podnośników do przenoszenia osób niepełnosprawnych. A jeszcze chciałem się odnieść do tego co Kamil, nasz ekspert, mówił w swojej prezentacji, że być może doczekamy czasów kiedy restauratorzy czy inne osoby zarządzające różnymi placówkami kulturalnymi będą wychodzić naprzeciw osobom niepełnosprawnym i jeśli zauważą, że ktoś w pobliżu się przemieszcza, to wyjdą i zapytają, tak jak ty mówiłeś, co mogą zrobić, żebyś mógł być u nich gościem, bo to jest naprawdę fajna inicjatywa.*

- Doradca: *miasto oddało jakieś 2 lata temu kilkanaście mieszkań, miasto Wrocław, które były robione z myślą o osobach niepełnosprawnych i podobno konsultowali to całe wykończenie, mieszkanie wykonane na parterze, ale co się okazało – podwójne drzwi do klatek schodowych, bardzo ciężkie, z samozamykaczami, gdzie osoba niepełnosprawna, albo nawet która jest bardzo mocno sprawna, ma silne ręce, ale ma problemy z tym, żeby te drzwi sama otworzyć i zdążyć się przez nie przepchnąć. Kolejny podam przykład – próg na balkon, czyli mamy balkon ale jest taki próg, że mało kto przez niego przejedzie... Czy łazienka, no fajnie, ale umywalka jest tak płaska, że po chwili woda wylewa się na przedpokój, a w przedpokoju są panele, więc te panele zaraz puchną itd., więc to są drobiazgi, ale jeżeli już w XXI wieku ktoś projektuje mieszkanie z myślą o osobie niepełnosprawnej, to róbmy to tak, żeby jednak skonsultować to z osobami niepełnosprawnymi, takimi, które odbiorcami.*

- Doradca: *Teraz odpowiadając na to pytanie, to też chciałbym jeszcze poruszyć temat dostępności do informacji i wysłania tej informacji. Myślę, że ta procentowość jest bardzo niska ze względu na to, że wiele osób nie jest wyposażone niestety w dostęp chociażby do Internetu, a te konsultacje społeczne nie są możliwe przez Internet, a to wymaga dojazdu. To jest związane z zaangażowaniem asystentów, innych osób no i całej tej infrastruktury, o której rozmawiamy, czyli właśnie barier architektonicznych, transportu i całego szeregu innych trudności. Może ja tutaj nie odpowiem na to pytanie wprost, no ale tak chciałem zasygnalizować, że jeśli tą świadomość ogólnie społeczną będziemy podnosić i przekazywać ludziom pełnosprawnym i niepełnosprawnym i mówić o tym, że mają pełne prawo do wyrażania swoich opinii i udostępniać im właśnie możliwość przesyłania no najszybciej Internetem, prawda? No to wtedy mamy szansę na duże zmiany.*

Część I.3 – wnioski i rekomendacje – wyniki pracy w grupach

Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością

- a) Zmiana myślenia – wprowadzać edukację społeczną wśród urzędników, rola i potrzeba wsparcia przez asystenta osoby niepełnosprawnej

- b) Opracować standardy usług asystenta oraz system naboru i szkoleń – np. system elektroniczny.
- c) Wprowadzenie systemowych rozwiązań na poziomie ogólnokrajowym w tym:
 - wybór asystenta przez osobę z niepełnosprawnościami, zamiast przydzielania asystenta odgórnie
 - finansowanie z finansów Państwa – operator finansowania PFRON
 - organizacja systemu przez samorządy z udziałem organizacji pozarządowych

Część I.4 – wnioski i rekomendacje – wypowiedzi doradców:

Doradca: *pierwszym, przepraszam, zmiana myślenia to przede wszystkim zmiana myślenia osoby niepełnosprawnej o roli asystenta. Nie że tak jak rodzina działa na zasadzie, tutaj myśmy..., wyręczania, tylko tak naprawdę osoba niepełnosprawna sama decyduje o tym, w jakim stopniu potrzebuje tego wsparcia. Więc jakby jeśli idziemy, osoba na wózku, no to ta osoba na wózku decyduje, czy idziemy w kierunku A czy w kierunku B, a nie asystent, więc chodzi tu o sposób myślenia, ale nie samego asystenta tylko osoby niepełnosprawnej.*

- Doradca: *wprowadzenie takich systemowych rozwiązań, zarówno na poziomie takim ogólnokrajowym jak i lokalnym. Tak napisaliśmy jeszcze włączenie usług asystenta osoby niepełnosprawnej do ogólnodostępnego systemu wsparcia.*
- Doradca: *trzeba zwrócić uwagę na zmianę sposobu myślenia o asystentach, tak żeby wsparcie przez nich udzielane i że rodzina i środowisko też powinna więcej wspierać raczej osoby niepełnosprawne, a nie wyręczać lub wręcz podejmować za nich decyzje. Że należy położyć większy nacisk na szkolenie kandydatów na asystentów osób niepełnosprawnych i że w tym musi być aktywny udział osób niepełnosprawnych. Że trzeba bardziej monitorować, sprawdzać pracę asystentów niepełnosprawnych.*

CZĘŚĆ II. ART. 27 i ART. 28 SYTUACJA ZAWODOWA I ŹRÓDŁA UTRZYMANIA

Część II.1 – analiza problemów – wyniki pracy w grupach:

1. mała dostępność do miejsc pracy (bariery architektoniczne) mimo chęci zatrudnienia przez pracodawcę
2. często pracodawcy nie chcą zatrudniać osób z orzeczeniem (niska świadomość pracodawcy na temat zagadnienia niepełnosprawności)
3. właściwie nie funkcjonuje wsparcie asystentów osób z niepełnosprawnościami oraz trenerów pracy

4. perspektywa pracodawcy – bardzo dużo formalności związanych z finansowaniem ze środków PFRON (jeśli pracodawca stara się o stanowisko dofinansowane ze środków PFRON).
(Potrzebni wykwalifikowani doradcy)
5. mało rozbudowany system doradztwa zawodowego dedykowanego osobom z niepełnosprawnościami
6. stereotypowe postrzeganie pracownika z niepełnosprawnością
7. ograniczony zakres szkoleń zawodowych dla osób z niepełnosprawnościami
8. stereotypowe podejście współpracowników determinowane strachem i niewiedzą

Część II.2 – analiza problemów – wypowiedzi doradców:

Doradca: *Bardzo skomplikowany jest SODiR, dla pracodawców często nie do przebrnięcia.*

Doradca: *No to może ja tak powiem od strony Wrocławia jak to wygląda. Więc jeżeli chodzi o miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych, to w tej chwili ich jest bardzo dużo i bardzo dużo pracodawców jest otwartych na to. Natomiast faktycznie w większości tych miejsc są bariery architektoniczne, czyli osoby niepełnosprawne tak, ale nie na wózkach. Bardzo mało relatywnie mamy takich miejsc, które są przyjazne dla osób poruszających się na wózkach, czy z problemami dużymi z poruszaniem się. To jest takie coś, co mi przyszło do głowy. Po 15 latach trwania naszego programu to jest takie smutne, że tych miejsc jest bardzo dużo, natomiast jest bardzo mało tych dostosowanych. Jeszcze jedna rzecz, która mi przychodzi do głowy, to to, co już napisałeś o stereotypowym podejściu, że w przypadku osób, które poruszają się właśnie na wózku często taką fajną pracą jest praca indywidualna, bo jest to jedna z takich bardziej dostępnych prac. No i tutaj wydawałoby się, że samorzady powinny jakby dawać dobry przykład dla pozostałych pracodawców i u siebie w biurach, instytucjach miejskich, samorządowych, wojewódzkich itd. takie osoby zatrudniać i powiem wam, że jest to ogromna, jak to powiedzieć, droga przez mękę. O ile u pracodawców komercyjnych taki proces trwa powiedzmy ok. tygodnia, kilka tygodni, o tyle w instytucjach właśnie samorządowych trwa to miesiące i lata nawet od momentu pierwszych rozmów wreszcie do tego zatrudnienia.*

Doradca: *kiedy rozmawiam z pracodawcami na temat zatrudniania osób niepełnosprawnych, bo jestem trenerem pracy, czyli pomagam osobom niepełnosprawnym w tym wejściu na rynek pracy. Nigdy nie wspominam o tych dotacjach finansowych, o tych korzyściach dla osoby z PFRONu czy innych, jeżeli takie są, dlatego że nam zależy na tym, żeby te osoby były zatrudniane nie dlatego, że za nimi idą jakieś pieniądze, tylko dlatego że po prostu mogą być dobrymi pracownikami. Tak to powinno działać. Nie chcemy, żeby ktoś zatrudniał tylko dlatego kogoś, bo dostaje na to pieniądze.*

Doradca: *u nas wszystkie miejsca pracy i wszystkie osoby, które są zatrudnione też są na warunkach pełnoprawnych, czyli nikt nie poszedł... pracodawca nie korzysta ze środków PFRON, bo to gdzieś tak jakby*

zostaje na 2 torze. Chętnie by skorzystali, ale to już w dalszej perspektywie. Ale zawsze jest tak, że jak wchodzimy na stanowisko pracy i osoby pracują od nas, no to później jest takie bardzo miłe zaskoczenie, że wszyscy z takimi oczami wielkimi, że wy tak dobrze pracujecie. I tutaj te nasze osoby, które pracują na umowę o pracę są słynne z tego, ale pracodawcy nie korzystają, bo już mówią dobrze, my już nie będziemy się w to bawić, bo nie mamy na to czasu. I każdy z naszych uczestników jest zatrudniony na normalnych warunkach, jak każda osoba zatrudniona w firmie.

Doradca: Mała dostępność do miejsc pracy i chodzi tutaj o bariery architektoniczne. Czasami jest tak, że pracodawca chętnie by kogoś zatrudnił, ale niestety ze względu na brak podjazdów, windy itd. jest niesamowite utrudnienie w tym względzie

Część II.3 – wnioski i rekomendacje – wyniki pracy w grupach:

1. Zwiększenie dostępności miejsc pracy, zachęcenie pracodawców do dostosowywania miejsc pracy, ale też miejsc w których jednocześnie świadczone są różne usługi dla ogółu ludzi, aby dostosowywali swoje przedsiębiorstwa, zachęta np. poprzez zastosowanie ulg podatkowych
2. Prowadzenie kampanii społecznych, informatorów, szkoleń dla pracodawców w zakresie zmniejszenia stereotypowego podejścia do osób z niepełnosprawnościami jako przyszłych pracowników
3. Stworzenie systemu wsparcia dla osoby z niepełnosprawnościami w miejscu pracy, poprzez możliwość wsparcia (tam gdzie jest to potrzebne) trenera pracy oraz asystenta osobistego
4. Uproszczenie procedur dofinansowań i rozliczeń (SODiR)

Część II.4 – wnioski i rekomendacje – wypowiedzi doradców:

Doradca: Ja chciałabym krótko na temat tej kwestii asystenta, z resztą podejrzewam, że tutaj będziemy zgodni, że np. jeśli chodzi o dostępność na uczelniach, to w jakimś stopniu to już funkcjonuje, natomiast nie jest to do końca tak określone, że ta dostępność asystenta też działa na różnych zasadach. Ja się spotkałam np. z taką sytuacją, że zgłosiłam zapotrzebowanie na usługi asystenta i pan, który był za to odpowiedzialny bezpośrednio na podstawie 5-minutowej rozmowy telefonicznej ze mną stwierdził, że ten asystent jednak nie jest mi potrzebny. Sam podjął taką decyzję. Druga sytuacja była taka, że na innej już uczelni dowiedziałam się, że system asystentury funkcjonuje, natomiast był on oparty na całkowitej dobrowolności, tzn. poproszono osoby z grupy, żeby się zadeklarowały, one to miały robić na zasadzie wolontariatu. Oczywiście to po pewnym czasie przestało działać. Te osoby nie czuły

się w żaden sposób zobligowane, żeby mi pomóc a ja też nie czulam się komfortowo musząc o tę pomoc prosić. Więc generalnie chodzi o to, że mamy już jakiś załączek tego, jak to powinno funkcjonować. Natomiast kwestią kluczową jest to, żeby tak jak tutaj się przewija ten temat, żeby to stanowisko asystenta stało się płatnym zawodem opartym na ściśle określonych zasadach.

Doradca: Powinna być możliwość finansowania tego asystenta przez PFRON oraz przez NFZ. Chodzi po prostu o to żeby każda osoba niepełnosprawna miała dostęp do takiej osoby, począwszy od etapów wczesnej edukacji, poprzez studia, na miejscu pracy i codziennym życiu kończąc. To zwiększyłyby jakość uczenia się osób niepełnosprawnych a przez to ich kompetencje, niezbędne do podjęcia i utrzymania pracy.

CZĘŚĆ III Poszanowanie domu i rodziny

Część III.1 – analiza problemów – wyniki pracy w grupach:

1. Małżeństwo – bariery:
 - a. rodzina i otoczenie - stereotypy
 - b. brak samodecydowania, często wymagana zgoda instytucji na małżeństwo osób z niepełnosprawnością intelektualną
 - c. brak wsparcia instytucji społecznej
2. Właściwie brak edukacji seksualnej wśród osób z niepełnosprawnościami
3. Często używana instancja ubezwłasnowolnienia, ubezwłasnowolnienie pozbawia praw osób z niepełnosprawnością we wszystkich obszarach życia, zamiast tylko tam gdzie rzeczywiście osoba z niepełnosprawnością nie jest w stanie tego zrobić.
4. Brak dostatecznego wsparcia przy wychowywaniu dzieci
5. Zaniedbywanie i segregacja dzieci niepełnosprawnych
6. Odłączanie dzieci od rodziców – bariery ze strony instytucji

Część III.2 – analiza problemów – wypowiedzi doradców:

Doradca: u nas tutaj jest tak, że jak osoby chcą zawrzeć małżeństwo, to idą do USC i tutaj jest tak, że jeżeli urzędnik USC ma podejrzenia, że te osoby są np. niepełnosprawne i mogą sobie np. nie zdawać sprawy z tego, albo że będą miały jakieś kłopoty, no to odsyła do sądu. Nie podejmuje się takiego małżeństw zawrzeć i wtedy sąd orzeka czy te osoby niepełnosprawne mogą zawrzeć czy nie. sąd powołuje biegłych, bardzo mądrych ludzi, którzy tutaj zapraszają na rozmowę, no i piszą taką opinię, dlaczego taka osoba nie może zawrzeć związku, kiedy

porządne założenia są co do tego. No i właśnie. No jest to duża bariera. Ja mówię tu przede wszystkim o osobach z niepełnosprawnością intelektualną, ale też o osobach np. z porażeniem mózgowym, które np. poruszają się na wózku i mają problem z mówieniem, co często jest uznawane przez specjalistów za upośledzenie umysłowe, nie?

Doradca: Często rodzice osób niepełnosprawnych, nie wiem czy słowo często jest dobre, może tak nie jest często, ale zdarza się na pewno, że przewidując, że w przyszłości ich niepełnosprawne dziecko może np. narobić jakichś głupot, np. zawrzeć związek małżeński, postanawiają złożyć wniosek do sądu o ubezwłasnowolnienie, co czyni taką osobę no niemogącą zawrzeć małżeństwa. Ale a-propos jeszcze rodziny i otoczenia, bo tutaj otoczenie to rozumiemy nie tylko otoczenie rodzinne, ale też otoczenie czyli kadrę placówek. Patrząc na Pawła, ale to nie tylko chodzi o ciebie, tylko o nas wszystkich, którzy pracujemy w warsztatach terapii zajęciowej, w środowiskowych domach samopomocy, w ZAZach, DPSach i tak dalej, że wiele osób spośród tej kadry, naprawdę myślę, że procentowo to jest przeważająca ilość, nie jest przychylnych do tego, żeby osoby niepełnosprawne zawierały bliższe przyjaźnie, a już rodzina i seks to już naprawdę bardzo mało jest wśród nas takich osób, które są skłonne te osoby wesprzeć.

Doradca: Niestety nierzadko zdarza się że, dzieci są odłączane od rodziców. Zamiast udzielić takim rodzicom wsparcia i pomóc im wychować te dzieci, to te dzieci im się po prostu odbiera.

Doradca: Edukacja seksualna w Polsce jest na tragicznym poziomie w ogóle. Natomiast jeżeli chodzi o osoby niepełnosprawne, no to nnie dość, że jest zła to jeszcze często zakłamana, więc jest to temat tabu, a jeżeli chodzi o seks osób niepełnosprawnych, to już jest takie tabu, że jesteśmy gdzieś tam kilometry pod ziemią z tym tabu zakopani.

Część III.3 – wnioski i rekomendacje – wyniki pracy w grupach:

Edukacja seksualna

- Podnoszenie świadomości społecznej (kampanie reklamowe)
- Przełamywanie barier, praca z rodziną
- Korzystanie ze wsparcia seksuologa
- Przydzielenie środków na edukację seksualną
- Otworzenie specjalistycznej poradni seksuologicznej dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi

Część III.4 – wnioski i rekomendacje – wypowiedzi doradców:

Doradca: Co prawda nie jestem ekspertem w tej dziedzinie, ale mieliśmy w naszym ośrodku taki pomysł, żeby zająć się też edukacją seksualną, jednak temat został tylko ruszony delikatnie, bo z tego co się zorientowaliśmy jest bardzo mało specjalistów, którzy zajmują się tą tematyką, jeśli chodzi o osoby niepełnosprawne. No i raczej tylko seksuolog się tutaj raczej nie wykaże.

Doradca: Może zamiast tworzenia specjalistycznych poradni, to właśnie bym raczej postawił na doszkolenie seksuologów i ginekologów w kwestii osób z niepełnosprawnościami, żeby to było właśnie dla każdego. To jest kwestia doszkolenia.

Doradca: Taka kwestia w związku z tą szeroko rozumianą niezależnością. Od razu powiem, że nie chciałabym się narazić obecnym tutaj rodzinom, chociaż też możliwe, że tak będzie. bo tak rozmawiamy tutaj o wsparciu rodziny, cały czas to się gdzieś przewija i tak sobie myślę, że to, czego czasami z perspektywy osoby niepełnosprawnej od dziecka najbardziej mi brakuje, to pewnej przestrzeni w podejmowaniu decyzji i pewnej możliwości całkowicie samodzielnego podejmowania decyzji. To znaczy oczywiście moi rodzice i moja rodzina bardzo dbali o to, żeby było mi jak najlepiej. Natomiast czasami ta odrobina zaufania w tym, żeby np. nie pozwolić na popełnienie jakiegoś błędu, żeby ta decyzja była w pełni samodzielna jest tutaj kluczowa. I tak chciałam zwrócić uwagę jakby podsumowując, że to jest też czasami bardzo cienka linia pomiędzy takim wsparciem dobrze rozumianym, a takim właśnie nie chciałabym powiedzieć, że ograniczaniem, ale próbą wyręczania w tym procesie decyzyjnym również.

